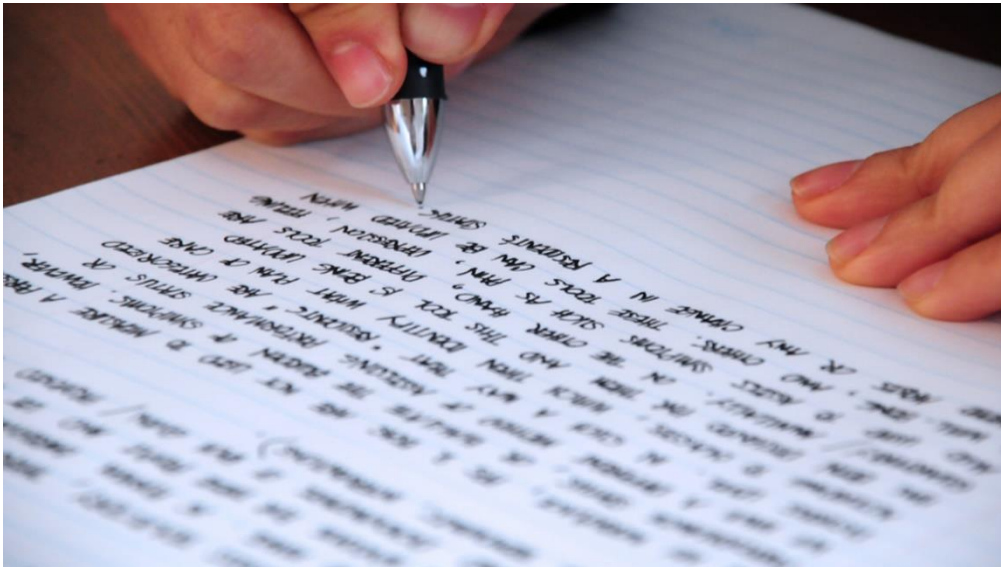

Docentenhandleiding

Achtergrondinformatie

Wat zijn syntheseseteksten?

Een synthesesetekst is een tekst die informatie uit verschillende bronnen integreert. De bronnen kunnen elkaar aanvullen, maar ook tegenspreken. Het opstellen van zo'n tekst doet een beroep op een combinatie van lees- en schrijfvaardigheid: het verkennend lezen en begrijpen van de bronnen, verstandig informatie eruit selecteren, die informatie-elementen op een logische manier arrangeren in een nieuwe tekst en integratief formuleren (Klein & Boscolo, 2016). Het eindresultaat is een nieuwe tekst die een representatieve en tegelijkertijd goed geïntegreerde afspiegeling vormt van de informatie uit de bronnen. Die tekst kan een zelfstandige tekst zijn, of ingebed zijn in een andere tekst en zo deel uitmaken van een uiteenzetting, een beschouwing of een argumentatie in een betoog.

Waarom zijn syntheseseteksten belangrijk?

Syntheseseteksten worden veelvuldig geschreven in het hoger en academisch onderwijs (Meestringa, 2011), maar nauwelijks in het voortgezet onderwijs (Meestringa & Ravesloot, 2013). Het is een schrijfactiviteit die leerlingen in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs al wel impliciet beoefenen in bijvoorbeeld profielwerkstuk, maar die nog niet daadwerkelijk wordt onderwezen. De introductie van de synthesesetekst in het voortgezet onderwijs kan de kloof tussen voortgezet en hoger of academisch onderwijs (Bonset, 2010) helpen overbruggen.

Wat waren onze uitgangspunten?

Omdat we deze module hebben ontwikkeld voor derdeklassers, vrij jonge leerlingen dus, beginnen we bij wat in de literatuur als de drie basisprocessen van het syntheseschrijven wordt gezien:

1. het selecteren van de belangrijke/relevante informatie uit de bronteksten;
2. het organiseren van die informatie in een nieuwe structuur;
3. het verbinden van die informatie.

We besteden nog **geen aandacht aan parafraseren en correcte bronvermeldingen**. Dit is iets wat als een volgende stap zou kunnen worden aangeleerd.

Ook hebben we er, vanwege de lage leeftijd van de leerlingen, voor gekozen om per opdracht niet meer dan drie bronnen aan te bieden. Uit eerder onderzoek is gebleken dat de moeilijkheidsgraad van een syntheseopdracht vooral wordt bepaald door het aantal bronnen dat moet worden geïntegreerd. Tot slot bieden we alleen opdrachten aan waarin een zogenaamde 'stand van zaken' moet worden gegeven in de vorm van een informatieve synthese.

Hoe willen we leerlingen syntheseseteksten leren schrijven?

De module bestaat uit 7 lessen van 50 minuten. In de eerste les wordt de relevantie van de syntheseopdracht expliciet gemaakt en de leerlingen verschillende syntheseseteksten rangschikken van zwak naar sterk om op die manier een goed beeld te krijgen van de kenmerken van sterke syntheseseteksten. In de tweede les wordt expliciet aandacht besteed aan het schrijfproces, zodat de leerlingen voldoende kennis hebben van hun eigen schrijfaanpak en mogelijke andere aanpakken om in de volgende lessen een gefundeerde keuze te kunnen maken.

In de lessen drie tm vijf worden de drie basisprocessen van synthetiseren (selecteren, organiseren en verbinden) stap-voor-stap behandeld en geoefend. De leerlingen krijgen filmclips te zien waarin hardop denkende leerlingen van hun eigen leeftijd een syntheseopdracht uitvoeren. Elke keer nadat ze een filmclip hebben bekeken, bespreken de leerlingen in groepjes de vragen:

1. Er waren twee leerlingen te zien: Puck en Renske. Kun je reconstrueren uit welke stappen hun aanpak bestaat?
2. Wat waren de overeenkomsten en verschillen?

We hebben gekozen voor filmclips omdat schrijven het werkgeheugen zwaar belast, waardoor er weinig ruimte overblijft om nieuwe dingen te leren. Door deze vorm van observatie wordt 'leren schrijven' losgekoppeld van het daadwerkelijke schrijven en uit onderzoek is gebleken dat dit een effectieve instructiemethode is.

Nadat de leerlingen een filmclip hebben gekeken en besproken, voeren ze het behandelde basisproces uit voor hun eigen syntheseopdracht en bespreken het resultaat daarna weer in hun groep.

In les zes krijgen de leerlingen een nieuwe syntheseopdracht en passen ze alle stappen achter elkaar toe en in les zeven evalueren ze hun eigen 'meesterproef' en geven ze feedback op elkaars teksten.

We wensen jou en je leerlingen leerzame en plezierige schrijfvaardigheidslessen toe!

Syntheseteksten leren schrijven: docentenhandleiding

Les 1

Doelen

- Leerlingen weten in grote lijnen wat ze gaan leren in deze lessenreeks.
- Leerlingen maken kennis met het begrip synthesetekst.
- Leerlingen krijgen een idee van het belang van wat ze gaan leren.
- Leerlingen vormen zich een beeld van hoe een goede synthesetekst eruitziet.

Fasen

1. Intro (5 minuten)
2. Belang van het onderwerp (10 minuten)
3. Uitdelen lesboekjes (5 minuten)
4. Zelfstandig vergelijken voorbeeldteksten (10 minuten)
5. Overleg in groepjes (5 minuten)
6. Klassikale inventarisatie (10 minuten) (whiteboard)
7. Individuele reflectie (5 minuten)

Materiaal

- Beamer met audio
- Werkboeken
- PowerPoint met video (aangeleverd)

FASE 1: INTRODUCTIE

(5 minuten) (dia 1)

Vertel de leerlingen dat ze de komende zeven lessen zullen werken aan het leren schrijven op basis van bronnen.

FASE 2: BELANG VAN DE LESSENREEKS

(10 minuten) (dia 2 tm 5)

Je besteedt aandacht aan het belang van de lessenreeks door de leerlingen te vertellen over 'nepnieuws'. In de PowerPointpresentatie staan hiertoe twee links naar filmpjes (klik op de afbeelding van het filmpje aan om naar de video te gaan) over nepnieuws in het algemeen (filmpje 1: 3:40 min) en nepnieuws en jongeren (filmpje 2: 1:59 min) met wat begeleidende tekst.

- Bekijk de tekst en de filmpjes met de leerlingen en maak daarna de stap naar syntheseseteksten, door leerlingen vragen te stellen als:
 - Als je zelf een tekst gaat schrijven, wat zijn dan manieren om aan informatie over je onderwerp te komen?
 - Wat zijn volgens jou 'bronnen'? Welke soorten bronnen zijn er allemaal?
 - Bij welke vakken maken jullie gebruik van bronnen?
 - Heb je al eens een tekst geschreven op basis van bronnen?
 - Wie zullen veel gebruik maken van bronnen (studenten/beroepsgroepen/etc.)?
-

FASE 3: UITDELEN LESBOEKJES

(5 minuten) (dia 6)

- Deel de leerlingboekjes uit. Laat de leerlingen hun naam en klas op het voorblad noteren.
- Voordat de leerlingen aan het werk gaan kun je ze (via bijbehorende PowerPoint dia) kort wijzen op de verschillende werkvormen in de lessen. Bij iedere opdracht staat d.m.v. een pictogram in de PowerPoint aangegeven hoe ze de opdracht moeten aanpakken:

				
Theorie lezen	Individueel werken	Samenwerken/ overleggen	Filmclip kijken	Keuze maken

FASE 4: ZELFSTANDIG VERGELIJKEN VAN VOORBEELDTEKSTEN

(10 minuten) (dia 7)

Je geeft aan dat het tijd is om te starten met de eerste individuele opdracht. Op de bijbehorende PowerPoint dia zie je een korte uitleg en een tijdbalk. Als je nog een keer met de muis klikt dan start hij.

Lees samen met de leerlingen opdracht 1 op p. 5 van hun werkboek. Ze vinden dit een lastig te begrijpen opdracht en zullen vragen stellen als: 'Moeten we alle teksten lezen?' (Ja) en 'Moeten we maar één tekst beoordelen?' (Nee, maar je kijkt slechts naar één bepaald punt per tekst, bijvoorbeeld taal of opbouw).

De vier voorbeeldteksten bij deze opdracht vinden ze op p. 6 tm 9.

Bij het rangschikken op kwaliteit let iedere leerling op een ander punt:

- Leerling A let op punt 1
- Leerling B let op punt 2
- Leerling C let op punt 3
- Leerling D let op punt 4

De docent wijst leerlingen een punt toe. Het is handig om dat gestructureerd aan te pakken, want dan heb je ook gelijk de groepjes voor de volgende opdracht al gevormd. Je kunt dit bijvoorbeeld zo doen:

1	2
3	4
1	2
3	4

1	2
3	4
1	2
3	4

1	2
3	4
1	2
3	4

De leerlingen gaan in stilte aan de slag, want het gaat nu om hun eigen oordeel en pas na deze opdracht mogen ze overleggen over de teksten.

Drie minuten voor het einde van deze fase kun je aankondigen dat de leerlingen nog drie minuten hebben en dat het belangrijk is dat ze de voorbeeldteksten hebben vergeleken op het punt dat ze toegewezen hebben gekregen en een volgorde hebben bepaald.

FASE 5: GROEPSOVERLEG

(5 minuten) (dia 8)

De leerlingen werken verder in groepen van vier à vijf. Op de PowerPointdia staat hoe de groepen samengesteld moeten zijn. Je kunt PowerPointdia opnieuw aanklikken om de timer te starten.

De leerlingen vertellen elkaar één-voor-één hoe ze de voorbeeldteksten hebben gerangschikt op volgorde van beste naar minst goede tekst en waarom ze bepaalde teksten goed of minder goed vonden.

Daarna moeten ze het met elkaar eens worden over de definitieve rangschikking: wat is de volgorde van beste naar minst goede tekst als je kijkt naar alle punten samen?

FASE 6: KLASSIKALE BESPREKING

(10 minuten) (dia 9 en eventueel op whiteboard)

Je vraagt de leerlingen:

1. of er binnen de groepen in eerste instantie verschillende rangschikkingen waren, afhankelijk van het punt waarop was gelet;
2. wat de volgorde is van beste naar minst goede tekst als je kijkt naar alle punten samen en waarom;
3. of er groepen zijn met een andere rangschikking en hoe dat komt.

Uit deze bespreking moet vervolgens worden afgeleid aan welke kenmerken **goede** syntheseseteksten voldoen.

De leerlingen schrijven deze kenmerken op in hun werkboek op p. 10. Zij kunnen dit individueel doen of klassikaal, maar het is belangrijk dat overeenstemming wordt bereikt over de kenmerken. De docent is hierbij leidend en kan ook nog verder aanvullen wat de leerlingen inbrengen.

Kenmerken waaraan je kunt denken zijn:

- alle relevante informatie is opgenomen in de synthesesetekst
 - er staat geen overbodige informatie in
 - de informatie is geordend op deelonderwerp i.p.v. op bron: informatie uit verschillende bronnen is dus gecombineerd in de nieuwe tekst
 - de informatie is in een logische volgorde in de nieuwe tekst verwerkt
 - de tekst wekt de indruk dat de schrijver het onderwerp goed begreep
 - de tekst is goed te begrijpen voor een lezer die de bronnen niet kent
 - de tekst als geheel is goed te volgen
 - de tekst heeft een inleiding, slot en titel
 - spelling en interpunctie zijn in orde
-

FASE 7: INDIVIDUELE REFLECTIE

(5 minuten) (dia 10)

Leerlingen noteren op p. 10 individueel en in stilte hun antwoord op de vraag: Als je zelf een synthesesetekst moet schrijven, hoe zou je het dan aanpakken? Stap 1: ... Stap 2: ... Stap 3: ...

Les 2

Doelen

- Leerlingen ontdekken wat hun persoonlijke schrijfaanpak is.
- Leerlingen vergelijken hun aanpak met die van andere leerlingen.
- Leerlingen zien dat er bepaalde typen schrijvers zijn.
- Leerlingen maken een persoonlijk schrijfplan.

Fasen

1. Intro (5 minuten) (dia 1)
2. Samen lezen terugblik, vergezicht en theorie (5 minuten) (dia 2)
Data verzamelen, vergelijken, interpreteren
3. Invullen schrijfprocesvragenlijst (app); de leerling verstuurt de vragenlijst en ziet de eigen scores. Zie handleiding procesvragenlijstapp (10 minuten)
4. Opdracht 1: scores eigen proces noteren (tezamen met fase 3)
5. Opdracht 1a. Dimensies combineren. Individueel in de app werken (5 minuten)
6. Opdracht 2 via gezamenlijke bespreking (stap 4 in het docentscherf) (10 minuten).
Oriënteren
7. Filmclips kijken (fragmenten) en maken opdracht 3 (10 minuten)
8. Klassikale inventarisatie (5 minuten)
Persoonlijk plan opstellen
8. Individueel schrijfplan maken opdracht 4 en 5 (2 minuten)
9. Klassikale inventarisatie (3 minuten)

Materiaal

- Beamer met audio
- Werkboeken (aangeleverd)
- PowerPoint met video (aangeleverd)

Vorbereiding

Voorafgaand aan de les maakt de docenten een vragenlijst aan voor de eigen klas op [LIFT \(lift-vragenlijst.ew.r.appspot.com\)](https://lift.vragenlijst.ew.r.appspot.com). Kies bij *Gewenste vragenlijst*: Schrijfstijl. Het klaarzetten van een vragenlijst kost minder dan een minuut, maar als de docent hiermee nog geen ervaring heeft, kan het handig zijn om even te testen hoe het precies werkt. Ook is er extra informatie over de vragenlijst te vinden op: [handleiding-app-versie-april-2021.pdf \(wordpress.com\)](https://handleiding-app-versie-april-2021.pdf).

FASE 1: START LES 2

(5 minuten) (dia 1-2)

De les start klassikaal. De docent stelt de leerlingen een vraag om hun voorkennis te activeren:

- De docent vraagt kort naar een paar van de antwoorden die aan het eind van de vorige les door de leerlingen zijn gegeven op de vraag: Als je zelf een synthesesetekst moet schrijven, hoe zou je het dan aanpakken? Stap 1: ... Stap 2: ... Stap 3: (p. 10)
 - Wat valt op? Hebben ze het allemaal over schrijven? Of denken ze ook aan het lezen van de opdracht en de bronnen?
-

FASE 2: KLASSIKAAL LEZEN TERUGBLIK, VERGEZICHT EN THEORIE

(5 minuten) (dia 2)

Deze les begint met een uitleg theorie. Het kan prettig zijn om deze samen met de leerlingen, klassikaal, door te nemen. Geef leerlingen de gelegenheid om vragen te stellen als zij iets niet begrijpen.

FASE 3: OPDRACHT 1: VRAGENLIJST INVULLEN (APP)

(10 minuten) (dia 3)

De docent maakt een vragenlijst aan via [LIFT \(lift-vragenlijst.ew.r.appspot.com\)](http://lift-vragenlijst.ew.r.appspot.com). Kies bij *Gewenste vragenlijst*: Schrijfstijl.

De leerlingen vullen bijvoorbeeld via hun mobiel de digitale vragenlijst in over hun schrijfproces. Zij gaan daarvoor naar de website <http://tinyurl.com/lift-leerling>. De docent geeft ze een code van 4 cijfers en/of letters die automatisch verschijnt bij het aanmaken van een eigen vragenlijst, waarmee ze kunnen inloggen. De vragenlijst bestaat uit 29 vragen.

FASE 4: SCORES AFLEZEN EN INVULLEN

(1 minuut) (dia 4)

De leerlingen lezen hun persoonlijke score af in de app; ze brengen die scores onder in tabel 1, eerste kolom op p. 13. De rechterkolom van de tabel wordt nog even niet ingevuld.

FASE 5: SCATTERGRAMS VERKENNEN (IN DE APP, INDIVIDUEEL)

(5 minuten) (dia 5)

Docent zet, nadat alle leerlingen (zie handleiding app) het invullen van de vragenlijst hebben afgerond, in de app stap 3 in het docentscherf in werking. Leerlingen kunnen nu zelfstandig in vier achtereenvolgende schermen zichzelf aanklikken, en zien dan of zij gemiddeld, betrekkelijk hoog of laag scoren. Ze noteren hun bevindingen in de tweede kolom in tabel 1.

FASE 6: KLASSENGESPREEK

(15 minuten) (U toont de grafieken vanaf uw app op het centrale scherm via beamer/whiteboard).

1. Opdracht 2 via gezamenlijke bespreking (stap 4 in het docentscherf) (20 minuten).
 - Bespreek eerst de vier scatterplots met de klasscores.
 - Eerste scatterplot: wijs bijzondere scores aan (meestal in de hoeken), vraag van wie de stip is, en dan wat de stip/score betekent: het betekent dat ik vrij veel/weinig A zeg te doen, en vrij veel/weinig B. Vraag aan de leerling te vertellen hoe die meestal A (preplanning bijvoorbeeld) doet, en hoe B. Vraag door om een beeld te krijgen van de twee dimensies.
 - a. Vraag aan de leerling wat hij/zij noteerde in de tweede kolom van tabel 1 voor deze twee dimensies.
 - b. Herhaal de vragen voor twee tot drie andere leerlingen.
 - Tweede scatterplot: deze is makkelijker, want de X-as blijft gelijk, de Y-as is nieuw.
 - a. Herhaal de bespreking, waarbij het zeker kan voorkomen dat voor een deel dezelfde leerlingen aan het woord komen.
 - Idem derde, en vier scatterplot. Hier kunt u proberen bij leerlingen verbanden te leggen. Bij scatterplot 3 zijn alle vier de dimensies aan de orde geweest. U kunt dan vragen aan een leerling om te vertellen hoe haar schrijfproces in elkaar steekt, in termen van veel/weinig etc. Let erop dat er geen uitspraken gedaan worden over kwaliteit; 'ik reviseer niet zo goed'. De vragenlijst vroeg niet naar kwaliteit, maar naar de maat waarin iets gebeurt in het schrijfproces.

Check of iedereen de twee kolommen in tabel 1 heeft ingevuld door rond te lopen.

FASE 7: FILMCLIPS KIJKEN: OPDRACHT 3

(10 minuten) (dia 6)

Lees klassikaal opdracht 3 door en laat fragmenten zien uit de drie filmclips door op de bijbehorende afbeelding te klikken (of kopieer de adressen en plak in je browser):

Fragment 1: <https://videopress.com/v/CZWr9rhd>

Fragment 2: <https://videopress.com/v/silsWEDp>

Fragment 3: (Komt nog)

Nadat de filmclips zijn bekeken, vullen de leerlingen individueel de vragen bij opdracht 3 in.

FASE 8: KLASSIKALE INVENTARISATIE

Vraag aan enkele leerlingen (afhankelijk van de beschikbare tijd) wat zij hebben geantwoord bij opdracht 3.

FASE 9: PERSOONLIJK SCHRIJFPLAN MAKEN

(5 minuten) (dia 7)

De leerlingen vullen individueel opdracht 4 en 5 in (p. 16).

FASE 10: KLASSIKALE INVENTARISATIE

(5 minuten)

Vraag aan enkele leerlingen (afhankelijk van de beschikbare tijd) wat zij hebben geantwoord.

Les 3

Doelen

- Leerlingen leren dat er verschillende manieren zijn om te starten met een syntheseopdracht: het lezen van de opdracht en het vinden van relevante broninformatie.
- Leerlingen evalueren verschillende aanpakken.
- Leerlingen passen de opgedane kennis zelf toe.

Fasen

1. Terugblik en vergezicht: opstarten les 3 (5 minuten) (dia 1-2)
2. Filmclip kijken en vragen beantwoorden (5 minuten) (dia 3)
3. Overleg in groepjes (3 minuten) (dia 4)
4. Klassikale inventarisatie (3 minuten)
5. Zelfstandig een nieuwe syntheseopdracht starten (15 minuten) (dia 5)
6. Overleg in groepjes over geselecteerde broninformatie (10 minuten) (dia 6)
7. Reflectie (resterende minuten) (dia 7)

Materiaal

- Beamer met audio
- Werkboeken
- PowerPoint met video

FASE 1: START LES 3

(5 minuten) (dia 1-2)

De les start klassikaal. De docent stelt de leerlingen een vraag om hun voorkennis te activeren:

- Wat is het belangrijkste dat zij zich hebben voorgenomen naar aanleiding van de vorige les over schrijfaanpak?

Hierna lezen de leerlingen zelfstandig de terugblik en het vergezicht op p. 17. Om deze opstartfase af te ronden benadruk je dat de leerlingen in deze les dus nog geen tekst gaan schrijven. De stapsgewijze aanpak is belangrijk om ieder onderdeel van het schrijfproces goed te oefenen. Pas als de leerlingen iedere deeltaak een keer 'los' hebben geoefend, schrijven ze in één keer een synthesesetekst.

FASE 2: FILMCLIP KIJKEN EN VRAGEN BEANTWOORDEN

(5 minuten) (dia 3)

Opdracht 1: Lees klassikaal de opdracht bij de filmclip in het werkboek door voordat je de clip start (p. 17).

Lees ook de vragen door die de leerlingen tijdens het kijken voor zichzelf moeten beantwoorden:

1. Wat doet Puck en hoe doet ze het? Schrijf de belangrijkste dingen op.
2. Wat doet Renske en hoe doet ze het? Schrijf de belangrijkste dingen op.

Laat de leerlingen het observatieformulier erbij pakken (p. 18) om aantekeningen te maken tijdens het kijken.

Je start de filmclip door op het YouTube-logo in de PowerPointpresentatie te klikken. Het is een clip over twee voorbeeldleerlingen die een nieuwe syntheseopdracht bekijken en daarna gericht op zoek gaan naar informatie in hun bronnen.

FASE 3: GROEPSOVERLEG

(3 minuten) (dia 4)

Leerlingen overleggen in groepen van 4 á 5 over wat ze is opgevallen in het filmpje.

Leerlingen overleggen met elkaar over de volgende vragen:

1. Er waren twee leerlingen te zien: Puck en Renske. Kun je reconstrueren uit welke stappen hun aanpak bestaat?
 2. Wat waren de overeenkomsten en verschillen?
-

FASE 4: KLASSIKALE BESPREKING

(3 minuten)

Als onderstaande punten tijdens de bespreking niet ter sprake komen, kun je leerlingen hier gericht naar vragen.

- Hoe gaan Puck en Renske om met de opdracht?
Ze lezen de opdracht niet alleen grondig, maar markeren in de opdracht de punten die belangrijk zijn voor het succesvol uitvoeren van de opdracht
 - Wat doen Puck en Renske voordat ze de bronnen grondig lezen?
Ze bepalen de volgorde waarin ze de bronnen gaan lezen door de bronnen te scannen en de inhoud te voorspellen voordat ze grondig gaan lezen
 - Waarin verschillen Puck en Renske als je kijkt naar de manier waarop ze hun bronnen lezen en bewerken?
Puck pakt het lezen van de bronnen heel systematisch aan: bron-voor-bron
Renske kijkt steeds weer terug in bronnen die ze al gelezen heeft om te controleren op overeenkomsten en verschillen. Zij markeert informatie die in meer dan één bron terugkomt met blauw. Ze noemt dat zelf: dubbele informatie.
-

FASE 5: ZELFSTANDIG EEN NIEUWE SYNTHESEOPDRACHT STARTEN

(15 minuten) (dia 5)

De docent geeft aan dat het tijd is om verder te gaan met het volgende onderdeel: leerlingen beginnen aan de eerste stappen van het schrijven van een syntheseopdracht en de docent zet de dia met de timer aan, want de leerlingen hebben hiervoor maximaal 15 minuten de tijd. Zij hoeven in deze les de tekst dus nog niet te schrijven, maar deze opdrachten zijn hiervoor de voorbereiding.

Leerlingen maken zelfstandig opdracht 2, 3 en 4. Bij **opdracht 2** (p. 19) bestuderen ze de schrijfoopdracht en markeren ze vijf belangrijke punten waarmee ze rekening moeten houden tijdens het schrijven (in een later stadium). Daarna noteren ze bij **opdracht 3** wat zij al weten over het onderwerp 'taal als bewijs in rechtszaken' op p. 20 en activeren ze zo hun voorkennis. Tot slot lezen ze bij **opdracht 4** de drie bronnen door (p. 21 en 22) en markeren de informatie die ze belangrijk genoeg vinden om (in een volgende les) in een synthesesetekst op te nemen. Ze mogen ook aantekeningen maken op de bronnen zelf of op een kladblaadje in het werkboek (p. 24).

FASE 6: GROEPSOVERLEG

(5 minuten) (dia 6)

De leerlingen vergelijken de door hen gemarkeerde/genoteerde informatie in hun groepje. Ze maken **opdracht 5** op p. 23 in hun werkboek: ze formuleren drie mogelijke deelonderwerpen in vraagvorm. Je kunt benadrukken dat het belangrijk is dat ze goed nadenken over de mogelijke deelonderwerpen, omdat ze in de volgende lessen een tekst gaan schrijven op basis van deze vragen.

FASE 7: REFLECTIE

(resterende minuten) (dia 7)

Leerlingen beantwoorden individueel de volgende vraag op p. 23, **opdracht 6**: noem drie dingen die je vandaag hebt geleerd over het schrijven van een synthesesetekst.

Les 4

Doelen

- Leerlingen kennen minstens één strategie om de broninformatie te groeperen en ordenen.
- Leerlingen evalueren schrijfstrategieën.
- Leerlingen zijn zich bewust van het belang van verbindingswoorden voor de lezer.

Fasen

1. Terugblik en opstarten les 3 (5 minuten) (dia 1-2)
2. Theorie lezen, filmclip kijken en vragen beantwoorden (5 minuten) (dia 3)
3. Groepsoverleg (3 minuten)
4. Klassikale bespreking (5 minuten) (dia 4)
5. Zelfstandig deelonderwerpen uitwerken (15 minuten) (dia 5)
6. Inhoud ordenen en verbinden (10 minuten) (dia 6)
7. Reflectie (5 minuten) (dia 8)

Materiaal

- Beamer met audio
- Werkboeken (aangeleverd)
- PowerPoint met video (aangeleverd)
- Drie verschillende kleuren Post-It's

Vorbereiding

Het is handig om te zorgen dat de Post-It's al klaarliggen. Iedere leerling die ervoor kiest met Post-It's te werken, heeft drie verschillende kleuren Post-It's nodig (ongeveer 5 stuks per kleur).

FASE 1: START LES 3

(5 minuten) (dia 1)

De docent vraagt kort naar een paar van de antwoorden die aan het eind van de vorige les door de leerlingen zijn gegeven op de vraag (p. 23):

- Noem drie dingen die je hebt geleerd over het schrijven van een synthesesetekst.

Vraag de leerlingen vervolgens:

- Wat zou de volgende stap kunnen zijn bij het schrijven van een synthesesetekst?
-

FASE 2: FILMCLIP KIJKEN EN VRAGEN BEANTWOORDEN

(5 minuten) (dia 2 en 3)

Laat de leerlingen les 4 opzoeken op p. 25 van hun werkboek. Ze lezen zelfstandig of klassikaal:

- terugblik en het vergezicht
- theorie en de opdracht bij de filmclip
- vragen door die ze tijdens het kijken moeten beantwoorden:

1. Wat doet Puck en hoe doet ze het? Schrijf de belangrijkste dingen op.
2. Wat doet Renske en hoe doet ze het? Schrijf de belangrijkste dingen op.

Laat de leerlingen het observatieformulier op p. 26 erbij pakken om aantekeningen te maken tijdens het kijken.

Je start de filmclip door op het YouTube-logo in de PowerPointpresentatie te klikken. In de clip zie je de twee voorbeeldleerlingen die in de vorige clip zijn gestart met een nieuwe syntheseopdracht bekijken en nu de geselecteerde informatie groeperen en ordenen.

FASE 3: GROEPSOVERLEG

(3 minuten) (dia 4)

Leerlingen overleggen ongeveer 5 minuten in groepen van 4 á 5 over de volgende vragen:

1. Er waren twee leerlingen te zien: Puck en Renske. Kun je reconstrueren uit welke stappen hun aanpak bestaat?
2. Wat waren de overeenkomsten en verschillen?

FASE 4: KLASSIKALE BESPREKING

(5 minuten)

Als onderstaande punten tijdens de bespreking niet ter sprake komen, kun je leerlingen hier gericht naar vragen.

Wat doet Puck nu eigenlijk precies?

Puck zoekt in per bron naar de informatie die zij volgens de opdracht moet opnemen in haar tekst. Deze informatie noteert ze in steekwoorden op Post-It's. Ze gebruikt niet meer dan 5 Post-It's per bron en ze heeft iedere bron een eigen kleur toebedeeld (bron 1 is lila, bron 2 is geel en bron 3 oranje). Bovenaan de Post-It noteert ze het deelonderwerp (bijvoorbeeld: oorzaken, gevolgen, oplossingen, etc.). Als ze alle belangrijke informatie uit de drie bronnen heeft genoteerd, groepeerde ze de informatie op deelonderwerp. Aan de verschillende kleurtjes kan ze nu zien dat haar informatie uit verschillende bronnen komt. Tegelijkertijd ordent ze de informatie, zodat er alvast een logische opbouw ontstaat voor de tekst.

Wat is het belangrijkste verschil tussen de aanpakken van Puck en Renske?

Puck werkt weer bron-voor-bron en noteert uit iedere bron de relevante informatie puntsgewijs op Post-It's. Ze zoekt bijvoorbeeld in iedere bron naar oorzaken en noteert per bron de gevonden oorzaken op aparte Post-It's. Renske werkt weer vanuit de drie bronnen en ordent de informatie terwijl ze schrijft. Ze schrijft een alinea over oorzaken, terwijl ze steeds in alle drie de bronnen kijkt. Ze gebruikt het schrijven van deze eerste versie om haar gedachten te vormen en dat leidt tot kromme zinnen die zij tussendoor weer verbetert, maar die nog niet geschikt zijn voor een lezer.

Wat is de belangrijkste overeenkomst tussen de aanpakken van Puck en Renske?

Ze groeperen actief hun informatie per deelonderwerp, in plaats van per bron.

FASE 5: ZELFSTANDIG INFORMATIE GROEPEREN EN ORDENEN

(15 minuten) (dia 5 en 6)

Leerlingen kiezen de manier waarop zij hun eigen syntheseopdracht gaan aanpakken. Zij noteren dit in hun werkboek bij opdracht 2 op p. 27 en onderbouwen hun keuze.

Daarna voeren ze zelfstandig opdracht 3 uit in hun werkboek. Ze ordenen de informatie die zij in de vorige les hebben geselecteerd. Dit doen zij dus op verschillende manieren: sommige leerlingen werken met Post-It's, andere schrijven een eerste versie van de tekst op papier in hun werkboek.

FASE 6: INHOUD ORDENEN EN VERBINDEN

(10 minuten) (dia 7)

De leerlingen lezen zelfstandig de theorie op p. 30 door. Daarna voeren ze in stilte opdracht 4 en 5 uit.

Als de leerlingen klaar zijn, kun je wat zinnestjes laten voorlezen. Loopt de geformuleerde zin lekker? Je kunt ook kort iets zeggen over het gebruik van verbindingswoorden of juist het ontbreken daarvan. Tot slot kun je iets zeggen over de volledigheid van de zin, zoals: 'ik herken stukjes uit alle verschillende bronnen in jouw zin', of juist: 'Heb je wel alle bronnen erbij betrokken?'.

FASE 7: REFLECTIE

(5 minuten) (dia 8)

Leerlingen beantwoorden individueel de volgende vraag bij opdracht 6 op p. 31:

- Wat is het belangrijkste dat je deze les hebt geleerd?

Les 5

Doelen

- Leerlingen kennen minstens één strategie om de geordende broninformatie uit te werken tot een synthesesetekst.
- Leerlingen geven gestructureerde feedback op elkaars teksten.
- Leerlingen ontvangen de peerfeedback en interpreteren en evalueren deze feedback.

Fasen

1. Terugblik en starten les 4 (5 minuten) (dia 1-2)
2. Theorie lezen, filmclip kijken en vragen beantwoorden (10 minuten) (dia 3)
3. Groepsoverleg (3 minuten) (dia 4)
4. Klassikale bespreking (2 minuten)
5. Zelfstandig de informatie uitwerken tot een tekst (15 + 5 minuten) (dia 5 en 6)
6. Elkaar feedback geven (5 minuten) (dia 7 en 8)
7. Reflectie op de feedback (5 minuten) (dia 9)

Materiaal

- Beamer met audio
- Werkboeken (aangeleverd)
- Feedbackformulieren (aangeleverd)
- PowerPoint met video (aangeleverd)

FASE 1: VOORKENNIS ACTIVEREN

(5 minuten) (dia 1)

De docent vraagt kort naar een paar van de antwoorden die aan het eind van de vorige les door de leerlingen zijn gegeven op de vraag: Wat is het belangrijkste dat je vandaag (in de vorige les) hebt geleerd over het schrijven van een synthesesetekst?

FASE 2: FILMCLIP KIJKEN EN VRAGEN BEANTWOORDEN

(10 minuten) (dia 2 en 3)

Laat de leerlingen les 5 opzoeken op p. 32 van hun werkboek. Ze lezen zelfstandig of klassikaal:

- terugblik en het vergezicht
- theorie en de opdracht bij de filmclip
- vragen door die ze tijdens het kijken moeten beantwoorden:

1. Wat doet Puck en hoe doet ze het? Schrijf de belangrijkste dingen op.
2. Wat doet Renske en hoe doet ze het? Schrijf de belangrijkste dingen op.

Laat de leerlingen het observatieformulier op p. 33 erbij pakken om aantekeningen te maken tijdens het kijken.

Je start de filmclip door op het YouTube-logo in de PowerPointpresentatie te klikken. Het is een clip over twee voorbeeldleerlingen, Puck en Renske, die de informatieordening uit de vorige les uitwerken tot een lopende tekst.

FASE 3: GROEPSOVERLEG

(3 minuten) (dia 4)

Leerlingen overleggen in groepen van 4 á 5 over de volgende vragen:

1. Er waren twee leerlingen te zien: Puck en Renske. Kun je reconstrueren uit welke stappen hun aanpak bestaat?
 2. Wat waren de overeenkomsten en verschillen?
-

FASE 4: KLASSIKALE BESPREKING

(2 minuten)

Wat is het belangrijkste verschil tussen de aanpakken van Puck en Renske?

Renske kijkt kort terug in de bronnen en legt ze dan weer weg. Zo voorkomt ze dat ze de informatie te letterlijk overneemt.

Puck kijkt niet meer terug in de bronnen, maar werkt nu alleen nog maar vanuit de Post-It's.

Wat is de belangrijkste overeenkomst tussen de aanpakken van Puck en Renske?

Renske past de opbouw van haar eerste tekstversie flink aan. Ze voegt bijvoorbeeld een inleiding toe en grijpt daarvoor weer terug op de bronnen. Ook verduidelijkt ze tijdens het overtypen van haar eigen tekst nog verbanden en past ze formuleringen aan.

Ook Puck past tijdens het schrijven de ordening van haar informatie aan zodat er een logische volgorde ontstaat (let op: zij legt dan ook haar Post-It's anders).

Beiden controleren ook het aantal woorden tijdens het schrijven en beslissen dan of ze nog iets moeten toevoegen en welke informatie ze dan nog kunnen toevoegen.

FASE 5: ZELFSTANDIG DE INFORMATIE UITWERKEN

(15 + 5 minuten) (dia 5 en 6)

Leerlingen maken opdracht 2 op p. 34: zij werken zelfstandig de informatieordening uit de vorige les uit tot een lopende tekst. Ze doen dit op de computer als dat mogelijk is en anders éénmalig op papier.

Na 15 minuten geeft de docent een signaal dat de schrijftijd bijna om is, en dat het tijd is om de tekst te controleren (dia 6). De leerlingen doen dit met behulp van opdracht 3 op p. 34 in het werkboek. Als de tijd om is slaan de leerlingen de tekst op op een schijfruimte waar de docent erbij kan of ze leveren de tekst in via een ELO.

FASE 6: FEEDBACK GEVEN OP ELKAARS TEKST

(5 minuten) (dia 7 en 8)

De docent deelt de feedbackformulieren uit en geeft een korte instructie over de manier waarop het formulier moet worden ingevuld (dia 7). Leerlingen wisselen daarna hun tekst uit en geven feedback op elkaars synthesesetekst (dia 8).

FASE 7: REFLECTIE OP DE FEEDBACK

(5 minuten) (dia 9)

Leerlingen wisselen de feedback uit en lezen de feedback die ze hebben gekregen. Ze noteren bij opdracht 5 op p. 35 van het werkboek op basis van deze feedback enkele sterke punten van hun eigen tekst en enkele punten die ze nog kunnen verbeteren.

Les 6

Doelen

- Leerlingen weten aan welke punten een goede synthesesetekst voldoet.
- Leerlingen kunnen de strategieën voor het schrijven van een synthesesetekst zelfstandig uitvoeren.

Fasen

1. Terugblik en opstarten les 6 (5 minuten) (dia 1-2)
2. Zelfstandig opdracht 1 en 2, en stap 1 tm 5 uitvoeren (40 minuten) (dia 4)

Materiaal

- Werkboeken (aangeleverd)
- Beamer met audio
- PowerPoint met timer (aangeleverd)
- Computers/ laptops
- Printer
- Post-It's in drie verschillende kleuren

Vorbereiding

Leerlingen starten deze les direct achter de computer.

Het is handig om te zorgen dat de Post-It's al klaarliggen. Iedere leerling die ervoor kiest met Post-It's te werken, heeft drie verschillende kleuren Post-It's nodig (ongeveer 5 stuks per kleur).

FASE 1: KORTE TERUGBLIK

(5 minuten) (dia 1-2)

Zorg ervoor dat leerlingen vlug op hun plek gaan zitten en hun werkboek voor zich hebben. Laat ze naar les 6 gaan (p. 36). Klassikaal of individueel lezen terugblik en vergezicht. Benadruk dat ze ook deze les alle stappen in hun werkboek doorlopen en alle opdrachten invullen.

FASE 2: ZELFSTANDIG EEN SYNTHESETAAK UITVOEREN

(45 minuten) (dia 4)

In de rest van de les voeren de leerlingen zelfstandig een volledige synthesesetaak uit. Hierbij mogen ze kiezen uit twee verschillende onderwerpen en opnieuw kiezen hoe ze het ordenen van de broninformatie willen aanpakken, maar er wordt van hen verwacht dat zij uit de twee aangeboden strategieën kiezen. Ze moeten ook weer beargumenteren waarom ze voor een bepaalde strategie kiezen.

Alle stappen die ze de afgelopen lessen 'los' hebben geoefend, voeren ze in deze les achter elkaar uit. Hierbij volgen ze het werkboek, waarin de stappen expliciet worden benoemd.

10 minuten voor het einde van het lesuur geef je aan dat ze nog 10 minuten hebben om hun tekst af te ronden, op te slaan en uit te printen.

Let op: Aan het eind van de les moeten alle leerlingen hun synthesesetekst hebben opgeslagen en geprint. Ook moeten de werkboeken weer worden ingeleverd.

Les 7

Doelen

- Leerlingen evalueren hun eigen tekst en plaatsen deze op een tekstschaal.
- Leerlingen geven gestructureerde feedback op elkaars teksten.
- Leerlingen ontvangen de peerfeedback en interpreteren en evalueren deze feedback.

Fasen

1. Terugblik en opstarten les 7 (5 minuten) (dia 1-2)
2. Uitleg geven over tekstschaal (5 minuten) (dia 3)
3. Evalueren eigen tekst met tekstschaal (10 minuten) (dia 4)
4. Korte klassikale bespreking van verschillende uitkomsten (8 minuten)
5. Teksten uitwisselen en uitdelen feedbackformulieren (2 minuten)
6. Feedback geven op elkaars tekst (10 minuten) (dia 5)
7. Feedback evalueren (5 minuten) (dia 6)
8. Aandachtspunten noteren en afsluiten lessenserie (5 minuten) (dia 7)

Materiaal

- Geprinte leerlingteksten
- Feedbackformulier

FASE 1: TERUGBLIK EN OPSTARTEN LES 7

(5 minuten) (dia 1-2)

Zorg ervoor dat leerlingen vlug op hun plek gaan zitten. De leerlingen hebben hun werkboek en geprinte tekst voor zich en gaan naar les 7 (p. 42). De leerlingen lezen zelfstandig de terugblik en het vergezicht.

FASE 2: KORTE UITLEG TOEPASSEN VAN TEKSTSCHAAL

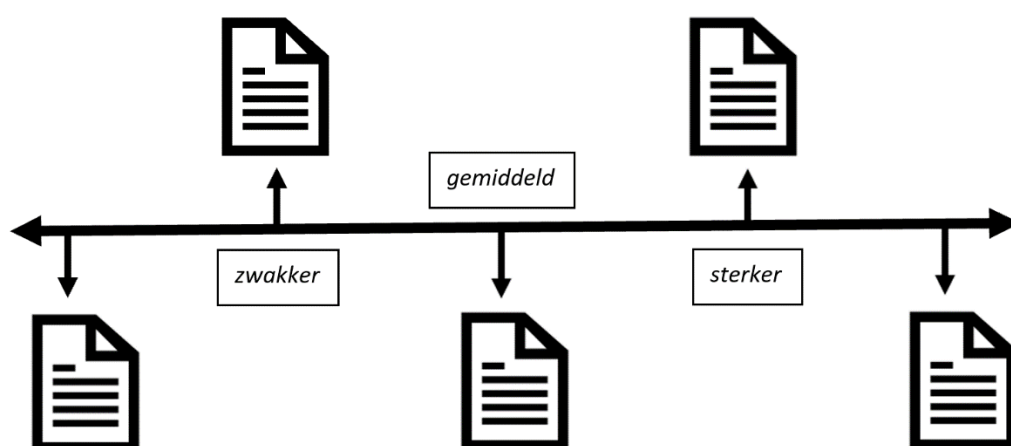
(5 minuten) (dia 3)

Leerlingen moeten hun teksten straks vergelijken met voorbeeldteksten op een tekstschaal. Hun teksten zien er natuurlijk niet precies hetzelfde uit als de voorbeeldteksten, maar als ze hun tekst met de voorbeeldteksten vergelijken, kunnen ze misschien toch iets zeggen over de globale kwaliteit van hun tekst. Ze proberen daarbij de tekst als geheel te beoordelen.

De kwaliteit van een tekst kan ook tussen gemiddeld en goed in zitten, of nog beter zijn dan de goede voorbeeldtekst. Dat kan allemaal: een tekst kan minder goed zijn dan de zwakke voorbeeldtekst en beter dan de goede voorbeeldtekst.

Voor veel leerlingen is dit in eerste instantie best even ingewikkeld en een korte klassikale uitleg van de manier waarop je een tekstschaal kunt gebruiken kan hier zeker helpen. De schalen zijn te vinden op:

https://drive.google.com/drive/folders/1oMqYpWyh_yAhONP2GbJLJvfoP-mr1c5?usp=sharing

FASE 3: INDIVIDUEEL EVALUEREN EIGEN TEKST MET TEKSTSCHAAL

(10 minuten) (dia 4)

Leerlingen krijgen van de docent de kwaliteitsschaal die hoort bij het onderwerp dat ze de vorige les hebben gekozen. Zij vergelijken na de uitleg individueel hun eigen tekst met de voorbeeldteksten op de schaal. Zij bepalen zelfstandig waar hun tekst ongeveer thuishoort op deze schaal en noteren dit met onderbouwing in het werkboek op p. 43. Voor de onderbouwing kunnen ze de aspecten gebruiken zoals die bij iedere voorbeeldtekst zijn uitgewerkt in de beoordelingsschaal.

FASE 4: KLASIKALE BESPREKING

(8 minuten)

De uitkomsten van de evaluatie met de tekstschaal kort klassikaal bespreken. Bijvoorbeeld aan een leerling vragen: 'Wat heb jij bij het eerste aspect genoteerd?', 'Kun je het toelichten met een voorbeeld uit JOUW tekst?', en dan aan een andere leerlingen vragen wat zij vinden van het voorbeeld, of ze dit herkennen, of ze hier vragen over hebben of andere vragen hebben bij dit aspect. Zo kan ieder aspect kort worden besproken.

FASE 5: TEKSTEN UITWISSELEN EN UITDELEN FEEDBACKFORMULIEREN

(2 minuten)

Leerlingen wisselen hun tekst uit met een medeleerling die hetzelfde onderwerp heeft. De docent deelt feedbackformulieren uit (Zie bijlage 1, aan het eind van deze handleiding).

FASE 6: FEEDBACK GEVEN OP ELKAARS TEKST

(10 minuten) (dia 5)

De leerlingen geven zo uitgebreid mogelijk feedback op elkaars synthesesetekst. Ook geven de leerlingen aan waar op de tekstschaal de tekst volgens hen thuishoort.

FASE 7: FEEDBACK EVALUEREN

(5 minuten) (dia 6)

Na 10 minuten wisselen de leerlingen de feedback uit. Ze vergelijken de feedback die ze hebben gekregen met hun zelfevaluatie en kunnen zich daarbij afvragen:

1. Waarover ben je het met je klasgenoot eens?
2. Waarover verschillen jullie van mening?
3. Heeft je klasgenoot jouw tekst ongeveer dezelfde plaats gegeven op de tekstschaal als jij zelf?

De antwoorden op deze vragen noteren ze in hun werkboek. Ze spreken daarna kort met elkaar over de feedback en de plaats op de tekstschaal: ze kunnen elkaar bijvoorbeeld om verduidelijking vragen.

FASE 8: AFSLUITEN LESSENSERIE

(5 minuten) (dia 7)

Aan het eind van de les noteren de leerlingen in hun werkboek wat ze hebben geleerd van de zelfevaluatie met de tekstschaal en van de feedback van de klasgenoten. Ze noteren drie dingen waaraan ze bij het schrijven van hun 'meesterproef' (de afsluitende synthesesetekst) extra aandacht zullen besteden.

Als er tijd over is, kan de docent de antwoorden klassikaal inventariseren. De lessenreeks is afgesloten en de docent kan aankondigen dat de leerlingen nu door middel van een 'meesterproef' kunnen laten zien wat zij de afgelopen lessen geleerd hebben: de eindmeting.

Naam:

geeft feedback op de tekst van

Naam:

Uitleg

In dit feedbackformulier staat per punt beschreven hoe een gemiddelde tekst eruitziet.

Jij geeft je klasgenoot feedback door per punt te laten weten of de tekst:

- een gemiddelde tekst is: 3 punten
- op een bepaald punt minder goed is dan beschreven staat bij gemiddelde tekst: 1 of 2 punten
- op een bepaald punt beter is dan beschreven staat bij gemiddelde tekst: 4 of 5 punten

Als de tekst niet gebaseerd is op de bronnen of op een andere manier niet aan de opdracht voldoet, dan geef je de tekst 0 punten.

Als je de tekst meer of minder dan 3 punten geeft, dan geef je aan wat voor jou daarvoor de belangrijkste reden is. Noteer je opmerking in het lege vak bij de betreffende score.

Z.O.Z.

Niet aanwezig /niet te beoordelen	Zeet zwakke tekst		Gemiddelde tekst		Zeet sterke tekst
0	1	2	3	4	5
1. Informatie: in hoeverre komt de informatie uit de bronnen terug in de tekst?					
De tekst is niet gebaseerd op de bronnen.			De tekst bevat bijna alle belangrijke informatie uit alle bronnen, maar er ontbreekt ook nog belangrijke informatie. Daarnaast bevat de tekst misschien wat onbelangrijke informatie.		
2. Integratie: in hoeverre wordt de informatie uit de verschillende bronnen met elkaar in verband gebracht?					
De tekst is niet gebaseerd op de bronnen.			De tekst probeert informatie uit minstens twee verschillende bronnen te verbinden. Maar niet alle informatie uit alle bronnen is op een logische manier verbonden in de tekst.		
3. Structuur: in hoeverre wordt de informatie verbonden tot een nieuwe, goed gestructureerde tekst?					
De tekst is niet gebaseerd op de bronnen.			De tekst is goed te volgen, maar de opbouw is niet overal logisch. Het gebruik van signaalwoorden kan op sommige punten verbeterd worden. De tekst heeft een inleiding, een slot en een passende titel.		
4. Stijl: in hoeverre is het taalgebruik juist/gepast/prettig leesbaar?					
De tekst is min of meer onbegrijpelijk.			De tekst bevat een paar fouten in spelling en/of formulering. Het interpunctiegebruik in de tekst is hier en daar onjuist. Het kost soms wat moeite om door te blijven lezen. De stijl van de tekst is levendig en past bij het doel en het lezerspubliek.		

Voor de beoordelingsschalen zie: https://drive.google.com/drive/folders/1oMqYpWyh_yAhONP2GbJLJvfoP-mr1c5?usp=sharing